

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

De lamiis et phitonicis mulieribus

Molitoris, Ulrich

[Reutlingen], nicht vor 10. Jan. 1489

An possint provocare demones grandines et tonitrua

[urn:nbn:de:bsz:31-86531](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-86531)

dixerunt romanos te vincere certum habere. potest autem ac-
cusari ut ille te varijs modis costruatur. ita ut si ipse dux roma-
nos vicisset consonum responsioni fuisse. Si vero a romanis
victus fuisset responsioni imputari demonibus non potuit
feri. Unde igitur ambigua obscuritate responsa solent dare.
Item sepe etiam pro sua eorum voluntate fallunt. et menda-
cia dicunt. quoniam pleni sunt invidia. et gaudent dum ho-
mines in errorem mittunt. et decipiunt. Unde periculosum
est eisdem credere. quoniam nescit homo. quando ipsi fallun-
tur. vel fallere pro eorum consuetudine nos volunt. Sic ita-
que clementissime princeps habes quando ipsi secreta scire et
futura predicere possunt. Et quod fides in eorum dictis po-
nenda non est. quia in eis non est veritas. Sigmundus
Satis iam satis dubiorum nostrorum occasione vos hinc
inde allegantes audimus. nunc nostri propositi mens fi-
nem determinationis appetit. quid igitur tu sentias placet
ut detegas. Ulricus Que igitur dubia resolui cupis

An possint prouocare demo-
nes grandines et tonitrua

c 6

Sigmundus Utrum igitur demones et homines ministerio demonum possint turbare aerem prouocare grā, dines nocere terre atq; hominibus morbosq; inferre. et seu hominem sterilem facere. **Ulricus** Dico q non possunt. nisi quādo. et quibus. ac in quantum. a deo ex causa maiestatem suam monente eisdem conceditur. **Sigmundus** Super quo fundas hanc conclusionē. **Ulricus** Super prius deductis: Insuper Johānes damascenus. li. ij. ait. non habent demones virtutes aduersus aliquem nisi a deo dispensante concedatur. sicut in Job. et in porcis. permissione vero dei facta. et fortitudinem habent. et transmutantur. et transfigurantur in quācunq; volunt figuram suam ymaginem id est fantasiam: Item Gregorius in Dialogo. libro. iij. ait. absq; omnipotentis dei concessione nullā habet potestatem contra hominem malignus spiritus. qui etiā in porcos transire non potuit. nisi permissus. **Sigmundus** Quid est hoc dicere in porcos transire non potuit. **Ulricus** In euangelio legitur q cum christus de montiacum curasset. et multas legiones demonum ab eo eiecisset petierunt demones licentiam a domino vt porcos ingredi possent. qua data intrauerunt porcos et in mare iruerunt. etc. Ecce q demones non audebant porcos intrare. et eos molestare. nisi prius a deo obtenta licentia. **Sigmundus** Egnosco itaq; qd cum eisdem a deo permissum fuerit. q ex tunc nocere possunt. **Ulricus** Recte cognoscis. vnde ait Hieronimus super psalmum. xxxiij. Itaq; de quibusdam in psalmo dicitur. fiat angelus domini. persequens eos. id est dyabolus. seu spiritus malus. quia dominus creauit illū et in sua habet potestate. Ecce ex hoc habes q sepe deus concedit dyabolo vt persequatur homines. Item beatus Augustinus de diuinatione demonum. ait. accipiunt autem sepe potestatem. et morbos immittere et aerem viciando morbidum reddere. et peruersis malefa-

eta suadere Nam beatus Augustinus in libro de trinitate
liij. ait: Ex ineffabili autem dei potentatu fit q̄ possent ma/
li angeli. si pmitterent. ideo vero non possunt. quia non per/
mittuntur. Sigmundus cum autem demonibus ta/
lta facere a deo permittitur. possunt ne tunc pro eorum libe/
to facere. quantum volunt. Ulricus Non. nisi tan/
tum. quantum eis facere permittitur: et ideo Augustinus
eodem loco in libro tercio de trinitate ait. ideo non possunt.
quia non permittuntur Subiungit etiam dicens. neqz em̄
alia occurrit ratio: cur magi non potuerunt facere cinisphes.
qui ranas serpentescqz fecerunt nisi quia maior aderat prohibe/
rentis dei dominatio. per spiritum sanctum. qd̄ etiam magi
confessi sunt dicentes. digitus dei est hic ꝛc. prout Ero. ca/
pitulo .viij. dicitur. Unde Johannes Chrysostomus super
Matheum libro primo ait. homines autem non quantum
vult temptat dyabolus. quoniam quantum ad se nunquam
cessaret a temptatione. neqz enim habet alium actum. non
enim manducat. nec dormit. nec aliud operatur. nisi vt ten/
tet: fallat. et subuertat. hic cibus illius est. Ecce ergo q̄ Jo/
hannes Chrysostomus dicit non quantum vult ꝛc. temptat ꝛc.
Unde in libro. ij. sententiarum. distictum .viij. Petrus Lumbar/
dus ait: Demonum autem scientia ac virtute exercentur eti/
am artes magice quibus tamen tam potestas qm̄ scientia
a deo data est. vel ad fallendum fallaces sicut egyptios. ꝛ et/
iam in ipsos magos data est. vt eorundem spirituum opera/
tione viderentur admirandi. a quibus erant damascadi. vel
ad monendum fideles. ne tale quid facere pro magno desi/
derent. vel ad exercendum seu probandum iustorum paciē/
tiam. Nec putandum est demonibus hanc rerum visibilium
materiam ad nutum seruire. sed deo potius. a quo hec pote/
stas datur. Sigmundus Nunc si possibile foret de/
ducere. cuperem scire quando deus gloriosus demonibus
concedat et permittat nocere terre et hominibus. ac subuer/
tere aere et aquas ꝛc. Ulricus Grauis ē hec
c ij

questio quis enim nouit dei voluntate. unde clamauit apo-
stolus Paulus ad romanos. xi. D'altitudo diuinarum sa-
pientie et scientie dei. qm incomprehensibilia sunt iudicia
dei et inuestigabiles vie eius. quis enim cognouit sensus do-
mini. aut quis consiliarius eius fuit. aut quis prior dedit il-
li et retribuerit ei. ¶ Sigmundus Et si arcana cunc-
ta dei inuestigare non liceat. loquamur tamen quantum no-
bis ab alto de gratia conceditur. ¶ Ulricus Dico
itaqz. q sepe numero aeris perturbationem tempestates to-
nitrua et alia absqz ministerio demonum posse fieri. ex dispo-
sitione naturali planetarumqz motu. diuina bonitate astris
cursus suos agere permittente. et de illis causis satis philo-
sophi tractant. prout Aristotiles in libris meteororū scri-
bit. ¶ Sigmundus De hoc non est dubium: quin na-
turali motu talia fieri possint Sed questio est quando dy-
abolo concedatur hec faciendi potestas. ¶ Ulricus
Misericordissimus dominus deus qui singula sua p'issi-
sima prouidentia ob utilitatem hominum disponit. quando-
qz talia permittit. in penam correctionis peccatorum. quā-
doqz in tentationem augmentandorum meritorum. quādo-
qz in prodigium future gratiarum actionis. ¶ Sigmū-
dus Quomodo igit' deus peccata in hoc punit. ¶ Ul-
ricus Quandoqz scienter. qūqz ignoranter. ¶ Sig-
mundus Quomodo scienter. ¶ Ulricus Ut cum
homines puniuntur manifeste. scienter aspiciūt propter de-
licta se punitos fuisse. Sic cognouerunt homines in Sodo-
me et Homorre subuersione. se ob peccata eorum punitos
fuisse Sic etiā cum cunctis uidentibus Abyron et Daran-
terra absorbuīt. ¶ Sigmundus Sed quomodo
ignoranter. ¶ Ulricus Sic punctus respicit presen-
tem materiam. ignoranter itaqz. quandoqz deus punit pec-
catum per angelum: quandoqz per hominem. quandoqz p'
dyabolum. ¶ Sigmundus prebe ubi per ange-
lum correperit. ¶ Ulricus Dicitur enim Isaie. xxxvij.

cum Sennacherib venisset ad obsidendum hierusalem egres-
sus est angelus domini et percussit in castris centum et octua-
ginta quinque milia virorum. ecce itaque quod deus per angelum
suum puniuit superbiam assiriorum tot milia eorumdem oc-
cidendo Sic etiam duriciam pharaonis et egiptiorum pu-
niuit per angelum omnia primogenita egipti interficiendo.

Sigmundus Quomodo autem punit per homines
Ulricus Exempla plura habes in capitulo remittitur.
xxij. q. v. in ver. hinc notandum etc. Itaque populus hebreo-
rum per Nabuchodonosor. Item per Antiochum. Item
per Titum et vespasianum punitus est. etc. Dicit enim ibi
textus Assur id est Sennacherib. erat virga furoris domini.
quia per eum innumeras gentes diuina iusticia flagellare dis-
posuit Sic attila rex hunc flagellum dei sese nominauit
Item subiungit textus. ipse vero Assur non cognouit quia
in superbiam elatus victoriam quam a securis fuerat. non
diuine potentie. sed suis viribus attribuit. Unde contra eius
superbiam loquitur dominus. nunquid gloriabitur ser-
ra contra eum qui secat. aut exaltabitur securis contra enim
qui cedit in ea. Hec textus in ca. dicto capitulo remittitur.

xxij. q. v. **Sigmundus** Nunc ad tertiam speciem. scilicet
licet quomodo per dyabolum punit **Ulricus** Et
hec ad materiam facit. Audiuimus enim supra in psalmo
supra prophetam dicentem. fiat angelus domini id est dya-
bolus persequens eos etc. cum alijs enumeratis auctoritati-
bus. et ita affligitur quandoque peccator in corpore. quando
que in rebus. in corpore videmus torqueri energuminos de-
moniacos et obsessos. Sic etiam videmus propter peccata
multas infirmitates homines contrahere Et ideo dicitur tex-
tus in capitulo cum infirmitas de penitentia et remissa. ubi ait. cum
infirmitas corporalis nonnunquam ex peccato proneniat. di-
cente domino languido quem sanauerat. vade et noli ampli-
us peccare. ne deterius aliquid contingat. penitentia decreto statui-
mus et precipimus medicis corporum. ut cum eos ad firmos vocari contingerit

ipſos ante omnia mōneant et inducant vt medicōs animarū
aduocent. vt poſtquā fuerit homini de ſpirituāli remedio
prouiſum. ad corporalis medicine remedium ſalubrius p̄
cedat. cum ceſſante cauſa ceſſet effectus ꝛc. hec tex. Exemplū
habet de Nabuchodonofor rēge babiloniorum qui propter
peccatum ſuperbi tantis calamitatibus mentis et corpis af
fectus fuit. vt quadrupes incederet bouem ſe fore arbitra
tus gramina comediſſe dicitur ꝛc. Unde ſuccedit tex. in ca
pitulo Si per ſorcias. xxxij. queſti. p̄. vbi tex. Si per ſor
ciarias atq; maleficas artes occulto: Sed nunquā iniuſto
dei iudicio permittente et dyabolo preparante concubitus
non ſequitur ꝛc. Ecce canonem determinare qđ occulto dei
iudicio. procurante dyabolo. homo maleficiari poteſt Et ſic
habet. qđ deus inferendis penis utitur dyabolo p̄ miniſtro:
Sigmundus Quomodo igitur malefici mulieres
aſſerunt et credant ſe ipſas talia facere. videlicet turbare ae
rem. procreare tempeſtates. morbos inferre hominibus
Ulricus Ipe duntaxat pro earūdem ſtulticia ſe ta
lia facere credunt. et tamen ſua credulitate decipiuntur.
Sigmundus vt quomodo Ulricus Nam
cū vt dyabolus ex motu elementorum cognofcit mutationē
aeris et tempeſtates fieri debere. quas tamen ipſe dyabolus
vt ſupra diximus facili⁹ ꝛ cicius qm̄ homo preſcire poterit
Uel cum diuina permiſſione aliqua plaga et peccatorū cor
rectio: ſuper terras iuſto dei iudicio cadere debet. cuius qui
dem plage et correctionis ipſe executor diuina prouidētia
deputatur. ita vt huiusmodi plagam prenoſcit futuram. ex
tunc cōmouet mentes huiusmodi maleficarum mulierum.
aliquando eiſdem perſuadendo. aliquando ob inuidiam:
quā tales ſcelerata mulieres aduerſus proximum gerunt in
vindictam mouendo. eaſdem ſolicitat. quaſi ipſas mulieres
doceat. huiusmodi tempeſtates et aeris turbationes prouo
care. Sigmundus Quid faciendum igitur eaſdem
docet. aut quomodo ipſas inſtruit. vt ipſe mulieres huius
modi in cōmoditates prouocent et ſuo maleficio perficiant.

Ulricus **C**onsulit et docet eas aliquid stultum et factuum facere. Et quod ad huiusmodi factum nihil pertinet.
Sigmundus **S**i stultum. quid igitur eos docet: vnde nanque prouenit: quod postquam mulieres huiusmodi documenta sequuntur. pro eandem voluntate tales tempestates succedunt: et eueniunt. **U**lricus **E**cce cum dyabolus prouidit vel ex cursu nature. et elementorum. vel ex permissione diuina super aliquam terram plagam ifigere debere sibi quod potestatem faciendi concessam esse: et sic huiusmodi euentum alias futurum fore nihilominus tamen ut mulieres huiusmodi scelerate credant se ex doctrina dyaboli talia efficere: dyabolus instruit easdem ut quandoque accipiant lapides silicis. et versus occidentem post tergum projiciant. aliquando ut arenam aque torrentis in aerem projiciant. aliquando quod in vna olla pilos porcorum bulliant. aliquando quod trabes vel ligna in ripas transversaliter collocent. et sic de alijs fatuitatibus. et tamen talibus faciendis communiter dyabolus prouidit eis diem et horam: vnde fatue huiusmodi mulieres dyaboli doctrine credentes: talia et alia his similia faciunt. Ita quod postquam ipse talia fecerunt. at succedentibus tempestatibus grandinibus et alijs incommoditatibus quas dyabolus alias in tali tempore nouit. ut premissum est. profuturas. ex tunc credunt ille scelerate fatue mulieres euentus huiusmodi ex facto eorum processisse. cum tamen talia eorum facta non possent unicam guttam prouocare: verum ex post tempore huiusmodi mulieres gratificantur dyabolo adorantes eum et imolantes ei. ac locustomata vel quid aliud eidem offerentes. Nam quis tam ebes mentis est. qui credere posset. quod ex huiusmodi fatuitate et mulierum stulta operatione. vna tamen mensa spera aeris. et alia elementa deberent commoueri. in tantum. ut grandines et fulmina prouocarentur. **S**igmundus **S**ed quid ad hoc dicitis: videmus nanque vnam totam sepe terram periclitari. in qua non omnes homines deliquerunt. **U**lricus **S**epe iustus perit cum impio. Sic etiam quis punitur pro alio Nam genesis tercio legitur. quod

dum Sodoma ⁊ Homorra propter peccatum submersæ fu-
erunt. certe pariter aliæ ciuitates cum eis perierunt propter
vicinitatē vt Segor et Jegor. et tamē hec ciuitates nō pec-
cauerunt. Sic regum secundo videmus dum Dauid coras
domino populum numerando peccasset. quod propter pec-
catum Dauid. et sic vnus hominis multitudo hominum.
et sic multa milia hominum perierunt ⁊ mortui sunt. Cum
autem legimus deū tam innumeram multitudine homi-
num percussisse. propter peccatum numerationis vni⁹ dum
taxat hominis. quomodo igitur punit domin⁹ populum
propter grauiora peccata vtputa propter heresim et blas-
phemias. cum autem tales mulieres. vt ait. terys. in capi.
episcopi. xvi. q. v. deum abnegant. et se sathane tradūt. dy-
bolū adorantes. ⁊ sacrificia sibi offerentes. quis dubitat. qn
vna tota villa. in qua tales scelerate mulieres degunt. et tol-
lerantur. in felicioz esse: ⁊ huiusmodi ruinam ex diuine ma-
iestatis ultione timere habeat. **Sigmundus** Ulte-
mus itaq; de determinationem duarum causarum quib; dy-
bolus nouit futuras tempestates. videlicet causam motus
astrozum. et dispositionis naturalis. alteram diuine ultio-
nis seu correctionis peccatorum. Quid igitur erit cum hu-
iusmodi nocumēta probis et iustis hominibus euenerint.
Ulricus Posuimus superius etiam alias vias di-
uine permissionis. videlicet. q̄ quandoq; in temprationem
insto:um. obaugmentandum meritum permittit deus.
Sigmundus Ostende. **Ulricus** Nonne
Job iustus et laudans deum erat. et tamen temptauit eum
dominus in bonis. agris. armentis. et gregibus. et expost
in corpore. dando temprandi potestatem dyabolo qui etiā.
eum grauissimo vlcere percussit. et quia in his omnib; re-
pertus est Job paciens et humilis. vnde apud deum meru-
it. Nonne beatus Anthonus heremita vir religiosus ⁊ deo
amabilis fuit. nonne sepius a dyabolo temptatus: et graui-
ter percussus. donec quasi defecissent. Ac vt sic meritum am-
pliatum eius fuit: Legitur enim in legenda eiusdem qd

Anthony in quodam tumulo latitante multitudo demonum eum ita cede varia lacerauit: q̄ minister eius d̄ villa ueniens quasi mortuum pp̄ijs humeris ad uille hospitium reportauit. quo audito conuenerunt vicini. et cum post planctum funeris media iam nocte dormirent. Anthony subito reuiuiscens: uocato ministro fecit se in silentio ad tumulum reportari. ibiq̄ ex priorum uulnerum dolore prostratus. cū ex animi uirtute conflictum demonum prouocasset. et statim illis in varias bestiarum formas mutatis ab eorū dentibus cornibus unguibus laceratus fuisset. Subito radius quidam lucis demones et tenebras fugauit. Statimq̄ sanat⁹ christum presentē intelligens. dixit. vbi eras iesu bone. vbi eras. quare a principio non affuisti. vt curares uulnera mea. Et vox ad eum facta. Anthony inquit. hic eram. Sed expectabam videre certamen tuum. nūc autem quia uiriliter dimicasti. in toto orbe te faciam nominari: Nec Vincenti⁹ in historiali libro. viij. recitat Athanasium notasse. Unde dicitur Jacobi. p̄mo: Beatus uir qui suffert tētationem. quia cum probatus fuerit. accipiet coronam uite. Sigmundus Nunc satis habeo. q̄ ex facto talium mulierum neq̄ tempestates. grandines. seu alia mala fieri posse: Sed dū taxat. uel ex motu naturali. uel permissione diuine bonitatis que uel i penam. uel i meritum: ex sua ineffabili pietate talia euenire dyaboloz ministerio permittit. Id circo placet iter nostrū ad alias questiones dirigere.

Utrum malefici et strige
possint ministerio demonum
seipsos ac alios hoīes
in alias formas sp̄erum seu
animalium mutare

 Ulrichus Ex causis supradictis p̄nt̄ attē app̄enter. et sic p̄stigijs facere. Sigmund⁹ Quid nā ē prestigiū